

«Глас Црногораца» излази према службеној потреби (3—4 пута мјесечно). — Прегледати, на шест мјесеци: три франка за Француску; шест франка за све друге земље. Адреса за све што се тиче овога: Journal officiel du Montenegro, Neuilly-sur-Seine, rue Ancelle.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

LA VOIX DE MONTENEGRO

Службени орган Краљевине Црне Горе

Journal Officiel du Royaume de Monténégro

La Voix de Montenegro (Glasce Tsernogortca) parait suivant les exigences du service. — On s'abonne au bureau du Journal officiel du Montenegro, à Neuilly-sur-Seine, rue Ancelle (France). Prix de l'abonnement pour six mois: pour la France 3 fr. — pour l'Étranger 5 fr.

Неји код Царина, 2. АВГУСТА 1920.

Neuilly-sur-Seine le 15 AOUT 1920

2. АВГУСТА 1860. — 2. АВГУСТА 1920.

Шездесет година се данас завршило откад је на пријесто Црне Горе ступио, дођен међу свим свијетским владарима, наш Узвишени Владар Њ. В. Краљ Никола! Велик је и знаменит данашњи дан!

То је свршетак најсјајнијег периода у историји Црне Горе, који је, под мудрим и патриотским руководством нашег старог Господара, изграђен костима, залитим крвљу, а украшен највреднијим жртвама и самопожртвовањем читаве три генерације наше!

Треба ли да забрајемо овдје, као што је то обичај у овим приликама, све оно што ту дугу владавину чини великом и знаменитом? Не! Јер све то ми носимо у нашим срцима од нашег рођења до наше смрти.

Треба ли се сједати свих оних славних раубијашта од Острога до Мостара; од Свандра до Сарајева; од Дрина до Миљанке, Дрине и Мораве; од Војане до Брегалнице, на којима Црногорци — скупљени под барјаком слободе, вођени својим Краљем — стајали су на главе вијенце безиртнички?

Треба ли се сједати свих напора и прогреса учињеног у том истом добу на пољу културном и просвјетном?

Не! Јер их ми сви знамо и осјећамо свакога дана, сваког сата и сваког минута, нарочито сада откад смо, увијерени смо припремено, изгубили нашу мученичку Отаџбину.

Огромне су биле жртве а гигантски напори, којима је створена та најљепша страница у историји нашој и који су црногорском народу довијели оног највећег хероја и борца за слободу и учинили га по оружју и подвизима другом најславнијим и највећим народом у историји свијета. То је данашњи резултат ове шездесетогодишње владавине! То је капитал, који ће, кад то Свештешћем буде угодно, Краљ Никола оставити као главно наследство својем Народу, а као једног својим наследницима.

За нељуде и досадање туђе намећаре, слуге и робове, којима требају још вијекови да сазнају сву чар части и слободе појединаца и народа, ово је капитал без вредности. Али за људе и народе од части и слободе ово је највеће добро и највеће богатство, које се не може замјенити ни свим свијетским златним милијардима ни драгим камењем.

Имајмо само неколика бисера из тога огромног моралног капитала Црне Горе, који би био довољан највећим и најмоћнијим.

Сјетимо се само неколика велика свијетска мужа, савременика Краља Николе, и њихових мишљења о Црној Гори:

Без сумње Црна Гора заузима мјесто међу правима и не знам да ли је већи ратни вођа владар или беспријерно херојство црногорског народа, који чини част човјечанству.

Март 1878.

ВУЧЕШЕ ГАРИБАДИН

Подвизи херојски Црногораца превалилаше она Термовила и Маратона.

ГЛЕДСТОН

Велика Црна Гора! Никад, откад твоје црне стигле су дијелу облака и разбијају буре, није постојала једна моћнија раса брђана!

ЉОРД КЕНСОН

Задржимо се овдје, јер би инвентар овога наследства и сувише био велик. Морали би написати читаву књигу, у којој би једна стао бисер, који су највећи

људи најцивиљизованијих народа приложили у историјски албум Црне Горе

Огроман је то морални капитал, којим су се у прошлости омијала наша поробљена браћа, а који им је у будућности требао да послужи да залече ране, које су данци ropства ијеконима урезивали у њиховом тијелу.

Али заиста, удружена са моћом, себичаштно са кукавичлуком, нијесу хтјели тако! Мало им је било уништење наших имања, наших живота и читаве наше будућности! Хтјели су, да нам униште и част нашу, то највеће, кајарање и само једино добро наше и једини капитал наш! Но, у том нијесу успјели! То је утирђење које се не да срушити нити заузети ни мечем ни топом нити, пак, златним милионима. Сви бијесни јуриши ломили се пред жртвама, непоколебљивошћу и самопожртвовањем данашњег великог славењика и црногорског народа. Све што је поштено и племенито у читаном свијету ставило се данас на страну Црне Горе.

Краљ Никола, који је носио до данас вијенац pjesника, патриоте, државника и војсковође, добио је сада вијенац мученика. Први изазива заиста и пакост, а други симпатије и ливљење. Вара се ко мисли да је вијенац мученика триов вијенац, нарочито кад се он носи за право срећу и част свога народа.

Наш стари Краљ никад није изгледао достојанственији и узвишенији него сада, са вијенцем мученика. Он никад није био омиљенији код свога народа него данас. Народ је данас свим срцем и свом душом са својим старим Господаром увијерен у побједу Црне Горе, увијерен у побједу Црне Горе и Правде, који су наши

моћни и велики Савезници!

Тако данас мисле хероји који с пушком у руци умиру за част и право Црне Горе!

Тако данас мисле хероји, који скоро већ двије године за те исте идеале носе тешке гвоздене ланце!

Тако данас мисле они који се без куће, без својих драгих и милих, без Отаџбине, потуцају по туђини!

Тако данас мисле сирочад, и жене које на агаристима и на невођаним гробовима наричу над судбином Црне Горе!

Тако данас мисли Црна Гора!

Шездесетогодишњица владавине Његовог Величанства Краља Господара, по изричној жељи Високог Јубилара, прослављена је у свим црногорским колонијама скромно, али са пуно чињетета, што је најбољи доказ колико љубави и поштовања Високи Јубилар ужива у црногорском народу.

У име Владе изаслан је у Каи да лично честита Јубилару Министар Правде Г. др П. Шоб.

Овдје, у Риму, државо је у руској цркви благодарње, коме су присуствовали Председник Министарског Савјета и Министар Снојних Послова Г. Јован С. Пламенац са свима активним и бившим министрима, који се налазе овдје, г генерални консул, црногорска колонија, отараник послова руске амбасаде савјетник г. Пермијани, као и многи угледни Италијани и Руси.

И у Гаети, гдје се налази црногорска војска, државо је такође свечано благодарње, коме су присуствовали г. г. официри са вијском у пуној паради. После благодарње војска је дефиловала, те јој је прочитана дневна наредба, у којој је вијесен живот и заслуге Његовог Величанства Краља за Црну Гору и народну ствар, као што је прочитан и похвални телеграм упућен Краљу у име официра и војске од стране команданта Црногорских Трупа. Читање наредбе и похвала војска је пропратила бурним и одушевљеним клицањем Краљу и Црној Гори.

Приликом шездесетогодишњице владавине Њ. В. Краља Господара Председник Владе упutio је Високом Јубилару ову честитку:

Његовом Величанству Краљу Црне Горе
КАИ

На данашњи дан, када Ваше Величанство навршће 60. годину Своје славне Владавине, која сачињава највећу страницу у историји Црне Горе, мисли читаног црногорског народа су са својим омиљеним Владаром, у коме не види датог само свога Великога и Славнога датног и политичког Вођу него и Мученика за част и право Црне Горе, Њиме незаслужене неправде учињене Вашем Величанству јесу непримде учињене црногорском народу. Муке, које Ваше Величанство тако достојанствено подноси и жртве, које Оно чини ради тријумфа свете и праведне ствари Црне Горе, црногорски народ неће заборавити. Та страница из живота Вашег Величанства биће записана у историји Црне Горе као примјер покољенима највећег пожртвовања и самоодрицања у служби Отadžине и Народа. Увјерен, да је ово једнодушна мисао мученичког црногорског народа, ја молим Ваше Величанство, у име његово, у име црногорске владе и лично да благоволите пријати најоданије честитке и најискреније жеље на данашњи знаменити дан и да вјерује у непоколебљиву оданост црногорског народа и у коначан триумф његове свете ствари.

Председник Министарског Савјета
Јован С. Пламенац

Његово Величанство Краљ одговорио је овим телеграмом:

Председнику Министарског Савјета
Господину Јовану С. Пламенику

У дубини душе осјетио сам са захвалношћу твој и Влади поздрав за моју шездесетогодишњицу. Измучен у дугим борбама, које су ме пратиле кроз цео мој живот, свињао сам на патње и искушења. Ваш стари Краљ, увјерен у Правду, а запојен преглађем и љубави Црногораца, издржао за слободу свога витешког народа и ове дане, које нам натури бездушје и неодлучности оних, који хладно предјелављују уништењу нашег јуначког туга. Представници свих народа биће уз нас и пружиће нам руку избављења. Препоручујем вам истрајност и страдљивост. Најрадичније вас поздравља ваш благаоакциони —

НИКОЛА.

Командант црногорских трупа у Гаети упutio је Високом Јубилару у име војске ову честитку:

Његовом Величанству Краљу Црне Горе
КАИ

Црногорци, скућени под оном истом заставом под којом је Ваше Величанство водило наше Бодове, наше очене и нас саме на славу и славу, благодарне Богу што су дежврједи, постоје 60 година тешке, али вјечног славом објенчане владавине Вашег Величанства, да виде

свог узвишеног и обожаваног Господара, поред свих тешких и незаслужених искушења, да са нетином заносом, истом љубављу и самопожртвовањем стоји на браници чести и права наше намућене и несрећне Црне Горе.

Молим Ваше Величанство, да благоволи вјеровати да је црногорска војска, као увјек, без обзира на жртве, готова да служи идеалима, којих је већ 60 година носио њен Врховни Командант и да своје, и својих, животе приложи за свог узвишеног Краља и част и прав Црне Горе.

Подносили најомиљеније честитке од стране моје, официра и војника црногорске војске у Италији, приликом 60. годишње владавине Вашег Величанства кличемо:

Да живи наш Врховни Командант!
Да живи наша драга Црна Гора!
Командант Црногорских
Трупа у Италији
Бригадир Б. Јововић

ВЕЊИ, 9. августа

Као што је познато, Србијани држе већ годину и по дана позитивна вјеме од хилу Црногораца, који су реагирани против насилне анексије њихове отађине. Изог огромног броја затвори су препуњени, те се они несрећни људи затварају и по приватним кућама. Већина затвореника као криву призна само полагала хљеба дневно. У једном од затвора на Цетињу било је 250 патриота црногорских. Они су 18. октобра покушали да се спасу, напали су стражу затвора и одузели јој оружје. У иницијативу се брзо умишала србијанска војска. Црногорских патриота погинуло је том приликом 37, 60 који су били тешко рањени, дозучени су кулацима, а 153 су се спасли бјегством у горе и придржани се усташима.

ВЕЊИ, 10. августа

Америчка Амбасада у Риму, да би од србијанског гоњења заштитила породицу једног Црногораца, који је већ вјеме година амерички поданик, послала је у Црну Гору свог нарочитог изасланика Едварда С. Арнолда са задатком, да породицу дотачног Црногораца преведе у Италију. Е. С. Арнолд стигао је у Улцињ и јавно се шефу канцеларије Црне Горе Крсту Чучовићу др. Прихватио је овај амерички изасланик капетану Витангу, који су да читаво нафранцозило приликом у Црној Гори, а није је Е. С. Арнолд ни доводио у крај и лично да се увјери о неодавна црногорског народа под србијанском окупацијом, те је во повратио у Рим позвао о томе америчкој амбасади испрати извјештај. У том извјештају вели Арнолд и сљедеће: „Хране у Црној Гори има веома мало и врло је тешко исту набавити, а стање је у опште веома тешко и биједно, јер недостасу домаћи производи. Црногорци живе у непрекидном страху, који се може објаснити тиме, што су много Црногорци избјегли у планине, борбе се против југословенске управе, коју они сматрају непријатељском а не народом изабрану. Злочињства почињена на породицама оних устава угрои ујас у срца сваког човјека. Многи од оних људи утјели су на земље, док се други још налазе у гора. Чланови америчког Црне Горе говорили су ми, да су доноси устава одљачкани, читаве породице љубијане а станови полагани. Југословенска влада, разумје се, то учиније у грађех усташима Но овлађено је, да су та насилна почињена од србијанске војске, која хоће народ да држи под терором. Капетан Витанг, који је био у најбједнијим крајевима ратом пострадале Француске и Белгије, сматра стање у Црној Гори као најгоре у Европи.“

Пуковник Ф. Буризан, шефу канцеларије хуманитарне мисије, која се већ јуну годину дана бави у Црној Гори, од стране србијанских окупационих власти наређено је, да одмах са персонал — четири женске — ива валустати црногорско земљиште. Извјештавајући своје пријатеље у Европи о овим нечувеним насилу србијанских власти, Буризан ни јавља и сљедеће:

„Ова несрећна земља свакога дана иде са гором на горе. Народ не може вјеме живјети: читава је земља у жалости. Изог ови нечувене биједе народ је већ почео да губи свијест. Србијани су покушали сваки ноћи метод, који су само могли измислити да у пракси примени на овај јавни народ. Окружни начелник позвао не је у Улцињ, поврјетно ми и наредно да ова мисија мора напустити земљу. Велика је грехота, да је овакви људима дозвољено чак и да живе, те да терорину ставовидство овога краја. Никад вјесан мислио да оваква звјерства могу бити извршена од стране једнога савезника према другоме. Док велике силе траже начина за рјешење, ова несрећна земља умире.“

НЕСЛУЖБЕНИ ДИО

ДВОРСКЕ И ДИПЛОМАТСКЕ ВЈЕСТИ

— Њ. Е. г. Јулије Агоста Карвија новозабрани председник републике Коста-Гика извјестио је Њ. В. Краља својеручним писмом, да је примио власт председничке републике.

— Њ. В. Алберт, Књаз од Монака, извјестио је нарочитим писмом Њ. В. Краља, да је његов престолонаследник адаптирао своју вјер г-ђицу Шарлоту од Валентоа као легалну наследницу према уговору између Француске и Књаз од Монака, од 17. јула 1918., који је одобрен Версаљским уговором и да је иста ступила у брак са графом од Пољска, који је добио титулу војводе од Валентоа.

Страни парламенти ЗА ЦРНУ ГОРУ

Италијански сенатори Артом, Деја Ноће, Бардино, Нолако, Касероло, Торијани Луки, Д'Алифе, Д'Асте, Веноста, Корси, Таон ди Ренел, Канела, Де Новелис, Таиари, Салвађо Рађи, Мацони, Мацоти, Д'Андреа, Белани, Спирито, Балси, Валерио, Банаши, Цупели, Хориси и Циелел подијели су у Сенату ову интервелацју:

„Министру председнику и министру снојних послова: да знамо да ли Италија намјерава да отворено подржава у Врховном Савјету свето право црногорског народа у погледу његова независности.“

Домосћи, као и остали италијански листови, ову интервелацју, боложским лист „Авенире д'Италиа“ од 25. јула пропраћа је овим ријечима:

„Ваше ове интервелацје не може прећутати ни Сенату и Парламенту. Ми смо већ у овом листу доказивали не само велику погрду и нечовјечно кривотворство овог народа преданог окружних србијанских окупација, него што да је савезничка мисија, објављена и утврђена међународним дјелима гурнула у несаствително и несправно стање, лишила га његових најважнијих личности, жртвовала га до посљедње наред, до посљедње куће, до посљедње уличне куће, у једној постепеној и болној агонији, која већ траје ива пет година. И према томе са нарочитим задором и жучношћу изјављујемо на истојим и најуглађенијим члановима сената и конгресу повратак италијанске традиционалне, сјајни пут међународне политике, правде, искрене, дубоко либералне и човјечне. Мислимо пак да знамо да рестурација економска, финансијска, морална, политичка и дипломатска Црногорске Државе узлази у програм господина Волити-а, заједно са независношћу Арбанација. Желимо да се и Парламент италијански, који се је већ толико пута искрено осврћао на очајније протесте Црногораца, одружи са Сенатом и тиме којача акцију што ће италијанска влада бити позвана да уради за признање — у свују мапија — овог праведног рада међународне правде.“

Двадесет и пет чланова Горњег и Доњег Дома В. Британије из свију политичких странака — рачунајући и социјалисте — посетили су корпоративно Лоја Цорди и шредели су му ову резолуцију:

„Узмијајући у обзир храбре услуге учињене од стране Црне Горе — најважнијег од наших савезника — и тешке губитке које је подио њен народ, они треба да имају нотнују право да рјеше своју будућност, т. ј. потребно је да Парламент буде изабран по прописима црногорског устава да рјешити ово питање: слободно гласање биће осигурано евакуацијом свих србијанских трупа и различита које сада окупирају ту земљу; и само овим средствима могу дефинитивно објавља Великих Сила бити осуђена и пријатна, да које су се савезници бирани, биће осветљани у успостављању суверенитета Црне Горе.“

Прије затварања италијанског парламента 200 посланика, међу којима је 26 бивших министара и подсекретара, подијели су следећу представку:

„У име правде и човјечности, а што је истодобно и интересе Италије, захтијевамо:

Да се Влада Италије успротиви сваком тражењу, на са које стране ово долазило, да се као свршен чин сматра погесња црногорске државе од стране Србије и Југославије, да Влада напро-

тив узме у обзир и брани тражење владе и становништва црногорског за њихову независност: да у сваком случају обезбјеђи црногорском народу право самоопредјелења у погледу политичког положаја, којег он жељи, и сигурност да може свој глас изазвати потпуно слободно без присуства и војне пресије окупатора.“

Са своје стране истога дана подијели су социјалистички посланици посебну представку, којом су тражили од италијанске Владе: „да јавом и сталном (константном) пресјајом дипломатском“ обезбјеђи право самоопредјелења црногорског народа.“

ГОВОР СЕНАТОРА ШАЛОЈЕ

У италијанском Сенату државо је 14. јула г. г. говор сенатор Шалоја, у коме је, поред осталог, по стенографским бележницама, рекао:

Јадранско питање, а не како се то у опште говора, питање Ријене или Далмације. Истна Далмација, и Ријека да су два имена, која позвајнише дерају у срце нас Италијане; али јадранско је питање једно питање комплексно, чји се разни дјелови не могу одвојити једно од другог без штете.

Не може се говорити о Ријени, а ћутати о Далмацији; не може се говорити о Ријени и Далмацији, а ћутати о Црној Гори; не може се говорити о Ријени, Далмацији и Црној Гори а ћутати о Арбанацији и т. д. Једном ријечи, то је један комплекс питања, и хтјети рјешити један дио од тих питања, одвојено од осталих, ја мислим да је то веома опасна ствар. И ја баш зато не бих хтјео да се учине одвећ велика одрицања на Арбанацију.

Могу се имати и разне идеје што се тиче рјешења арбанаског питања; а не вјерујем да се не могу имати и за Валону, али се арбанаско питање, не може рјешити а да се не рачуна ни остатак, питања која се односе на обале источног Јадрана.

На Арбанацију предендују на једну страну Грци, а на другу Србијани. Еманципација или не Црне Горе као независне државе, може нас натјерати, да одлучимо на један или пак на други начин питање сјверне Арбанације.

Не може се одвојити питање Снадра од питања Црне Горе; уређење црногорског питања може имати велике важности за цијело уређење источне обале Јадрана.

Сва су то питања на које треба гледати и проучавати их у њиховој улајаној зависности. Хвалим се са једном ствари (поприроди вјесан хвалима, а вјеме се да ми зато и Сенат може повједочити); али с једном ствари могу се похвалити, да сам често уквато на перци црногорско питање, који се у опште држао саршено. Морало сам се борити на интернационалним скупштинама, да учиним да врпају да црногорско питање наји било дефинитивно саршено. Ово мора бити рјешено. Такође и у овом погледу могу се имати рама мишљења, али ова рјешења морају бити везана са рјешењима свих осталих проблема источне обале.

Државо сам до тога, да докажем Сенату, да, ако је који од војних колега могао вјеровати мојом вољеном, да је мој рад био друкарија него је ванста био, да је мисао која га је уздржала била другача него је ванста била и да су постигнути резултати другачи, сада кажем да се вара.

Не волим трубељење, не волим рекламе. Радио сам ћутећи; видјели сте врло мало телеграфа, који су били самогласна мога рада. Можда је грехот, јер можда није дозвољено, када се ради за другог да се ради ћутећи, али пошто сам нашоа (када сам био у друштву са часним председником) једно стање ствари такво, да сам се негирала чак и подлога свако могуће интернационалне дискусије; ако сам при свршету мога рада успео да прелам стање ствари мене наследнику у ивото биједе положају, радч чета је вјем финансијални трага и т. Лондонски пакт, ведирнут, радч чета су и остале солуције удешене да их можемо пријати, ако нас је воља, али које нас нико не присиљава; радч чета је пут за преговарање отворен, томак без сумње, али отворен, ја мислим, часне колете, да се о мом раду не може рећи да је био штетан по моју земљу.

Данас ми о једном питању не може се рећи да је оштећено, бар којим радом није оштећено; неколика су од свих кондидијања много бољим него што оно ни ми наша. (Ово сам морао рећи Сенату; можда сам ивото одуљачи и можда у моменту када Сенат жељи да се позива са

дискусијом, али тешко би могло наћи другу прилику.

Говорио сам не толико да се браним, јер држим да човек који прими на себе политичке одговорности, мора, ако земља може икодиати његова ријеч, да крчи и да жртвује самог себе; јер, мислим, рећи ове ствари у овом моменту више користе него шкоде нашој Италији.

Норвешка за Црну Гору ГОВОР НОРВЕШКОГ ПРЕДСЈЕДНИКА ПАРЛАМЕНТА

На једној сједници норвешког парламента његов председник г. Јохан Касберг држао је овај дужи говор у пратњу Црне Горе:

Један од демонстративних идеала при завршетку мира и у Лиги Нација био је: да се брани, поштују и признају мале нације и да им се даде слава и заштитена заштита. Помињући ово, ја се сјећам приморан да проговорим неколико ријечи о једној малој нацији, која се данас налази у великој опасности да буде угушена помоћу огромних интрига и неправичности.

Налазим за потребно да ово гледиште изнесем у парламенту једне мале, независне и слободне државе, јер глас овога парламента, глас наш, мора се чути да ми помажемо ове мале државе, које се налазе у опасности да буду покорене. Ја говорим о овој малој нацији, која је од свих највише патила, која је највеће жртве поднијела од свих народа који су учествовали у свјетском рату и када се у рачун узму њене жртве, њене муке и патње у борби противу много већег непријатеља, ми је морамо сматрати за најдрабрију нацију од свију осталих. Та нација јесте народ непобједиме Црне Горе.

Она мала нација, која има своју историју од хиљаду година, увијек је бранила своју независност са огромним жртвама. Чим је рат буцао и Србија дошла у опасност, Црна Гора ушла је у рат да би помогла својој браћи. И када је Србија била побјеђена и настала борба за живот и смрт, када Србијанци мораше бјегати на своје освојене земље и покушавали сачувати остатак своје разбјегне војске, она мала братска држава, Црна Гора, отворила је своје границе Србијанцима и њихово одступање омогућила тако, да они могу да опет организовати своју војску. Но одмах послједица Црна Гора је била заузета од неправедно већег и силнијег непријатеља, т. ј. од стране Аустро-Угарске, усмјерена Краљ и Влада Црне Горе мораше напустити своју земљу. Но сада прилике су промијенене. Она мала србијанска војска, коју је Црна Гора снагала, враћајући се својој кући, ушла је у Црну Гору, у којој се зауставила и помоћу својих бајонета и лане народне скупштине, која је потпуно незаконито сазвана, учинила огромну повреду црногорске државне самосталности. Законита Влада Црне Горе изазива се у изгнанству у Француској, док неколико хиљада Црногораца на својих планина воде непрекидану борбу за независност своје отачбине. Овај извјештај забављен је из јавног, који је скоро публикован у енглеским листовима и који је за вријеме једне интервјуације изнесен у британском парламенту. То је рапорат конта Салиса, министра Велике Британије, који је био послан у Црну Гору да се ујери о стању у тој земљи. Ако је ово истина, то ми се чини да је ово у зривности са свима принципима којих се има придржавати Лига Нација, т. ј. да Црна Гора, која се тако храбро борила у борбама жртвовања своју самосталност за овај исти циљ, за који се борила и велике побједничке државе, буде овако третирана. Сви парламенти треба да се свима својим снагама успротиве оваком акту и ако се овај мој предлог усвоји, онда ће овај протест доћи до мјеродавних кругова и добиће свој ефекат.

Ја ипак не могу вјеровати да ће Француска, коју сви ми волимо и чијој се слави дивимо, учествовати у овоме и помоћи србијанске интриге противу Црне Горе. Ја не могу вјеровати ни у то да би овакав акт могла одобрити и слободна демократска Велика Британија. Претпостављајући да су наредни извјештаји истинити, ја као члан норвешког народног представништва најјаче гичије протестујем против извршења ове неправде.

Адреса места:
Journal officiel du Monténégro
Via Voltorno, 7 ROME (Italie)

НАШ ПОЛИТИЧКИ ПОЛОЖАЈ

Злочин, насилна анексија Црне Горе од стране Србије, као што се зна, није санкциониран од Врховног Савета. И поред интрига Београдске владе и њеног протектора, Конференција Мира понистила је још у јануару 1919. ту насилну анексију одлуком о праву представљања Црне Горе на Конференцији. Ово исто гледиште Конференција је истакла и у новом мезаму, од 22. јануара 1919., упућеном црногорском народу од стране Краља Николе, а који је текст састављен од председника Вилсона.

Према томе питање Црне Горе остало је отворено, као и много друга, и чека своје рјешење. Ово гледиште није само усвојено од Конференције и Мира, него појединачно и од држава, чији представници сачињавају сада Врховни Савет, т. ј. од Енглеске, Француске и Италије. У писму од 19. децембра 1919., које је председник француске републике упутио Краљу Николи, то се изричито и признаје. С енглеске стране то је отворено признато у многобројним званичним изјављанима, учињеним од стране британске владе у току последње године у Кући Лордова и у Доњем Дому. На том истом гледишту стоји и Италија, што је отворено признао и Шалоја, министар спољних послова у кабинету Нитија, у свом говору од 14. јула о. г., а који доносимо на другом мјесту.

На овом истом гледишту стоје и Сједињене Америчке Државе, и ако не узимају, као што је познато, од децембра прошле године директног учешћа при рјешавањима Врховног Савета, Конференција Мира или владе појединих Великих Сила управо у деветнаест прилика до сада изјавиле су било у писменим документима, било пак, у званичним декларацијама, да питање Црне Горе спадајући оти реним, дакле, које треба тежко ријешавати. Према овоме, Црна Гора је, сматрана са гледишта правог и међународног, не као дво Србије, већ као самостална и суверена држава, у којој србијанске власти и трупе нијесу ништа друго до несправни окупатори и насилници. Питање је сада, кад ће се и како ријешити питање Црне Горе?

И пре него што се уопште изјаснимо о анексији Црне Горе, владом СХС и њеном протектору, настојању и настојавању да тај извјештај изнесу, будемо на јују израјача сматрају као саржен чин.

Три су начина, којим су они жељели и желе да то постигну. Први је одуговлачење тога питања, други је онемогућавање у иностранству званичне Црне Горе, а трећи је репресалије.

Кад Влада С. Х. С. није никада успјела, да насилна анексија буде санкционирана, узела је за тактику, да рјешење нашег питања буде одуговлачено и заборављено, тако, да оно уопште и не излази на дневни ред. Не може се порећи да влада С. Х. С. није са одуговлачењем до сада имала успјеха, и ако не баш оног којег је жељела. Она, истина, није постала да наше питање оде у заборав, али је успјела, преко свога протектора и агената, које она има у центрима других Великих Сила, да то питање буде сматрано противно основним начелима међународног права као дво Јадранског Питања, надајући се да бар Црну Гору добије при рјешавању јадранског проблема као компензацију.

Питање Црне Горе састоји се из два дијела и то: из питања њене реставрације и питања о њеним територијалним захтјевима. Питање реставрације Црне Горе не може бити саставни дво јадранског проблема, нити је требало да пада у надлежност Конференције Мира, као што то није био случај са Белгијом и Србијом, које су биле реставриране прије него се Конференција Мира и састала. Непоштовање сопствених, свјетских обавеза међународног карактера, не респектовање основних принципа међународног права и морала од стране извесне Велике Силе довело је до ове неправде и до погрешака, које ће остати незапамтене и које ће се ускоро тешко свјетити тој истој Великој Сили макар колико она била „Велика“ и макар колико Црна Гора била мала.

Док питање реставрације Црне Горе, као што смо показали, не би могло сачињавати дво јадранског проблема, дотле питање њених територијалних захтјева, као год и оних Италије и Србије, спада у јадрански проблем.

Гледиште о ком смо до сада говорили, а по коме прелазимо питање Црне Горе

сачињава дво јадранског проблема, било је усвојено и од бивших италијанских министара спољних послова Титонија и Шалоје, који су, као што се зна, сматрали да јадрански проблем треба ријешити узјачним уступцима и компензацијама. Задржавамо се сада на овом протом констатовању ствари не улазећи у посљедице, које ће евентуално отуда наступити и ако би их са математичком тачношћу могли набрадати; ускоро ће, надајмо се, бити прилике, да и о њима, без штете, можемо отворено говорити.

Свјетна права Црне Горе и посљедица, које би евентуално могле наступити, црногорска влада протествовала је, са аргументацијом која јој служи на част, против италијанских питања о реставрацији Црне Горе у јадрански проблем. Нажалост, ти протести остали су, бар до сада, без позитивних резултата. Међутим тежња Београда, да Црногорско Питање путем одуговлачења оде у заборав или да се бар путем компензација докопа Црне Горе, потпуно је пропала. Црна Гора измисла је на опасне фаме, кад је могла служити као предмет за компензације противно вољи црногорског народа.

Кад се са начином одуговлачења није успјело и кад се тим, нише моралним, притиском није успио сломити отпор и званичне Црне Горе, нити, пак, народа, приступило се ефикаснијим мјерама, т. ј. одузимањем, и значе мизерне, финансијске потпоре, званичној Црној Гори и најчешћег респекта, према црногорском народу.

Но и ова два начина нијесу донијели жељене резултате. Напротив, они су појачали отпорну снагу и званичне Црне Горе и црногорског народа и намећу нас сједне стране а званичне Србије и бивших Хабсбуршких, а сада Карађорђевића, лакеја с друге стране створили од препона која је постјала кинески зид, са издан од кростију многобројних мученика и хиљада порушених и поплаћених кућа, а срце њихових сузама и краљу уздица срочаде. Мислене су снаге, бар данашњи генерал је, да би тај зид могао бити срушен, јер он ми на првом мјесту, да се не да, и да се будемо, па овакве друге, мора се ко друкче мисли, јер је шта се према самом себи, као мисао, да се свега другог, док се дубин према којим сународницима, као творенима времена, даде исто тако уништити као што је и створена.

Како је то било, репресалије први, који је изазвао ту реакцију, што је несумњиво допринијело да наше питање не оде у заборав, т. ј. да и да нас чека на своје рјешење.

Кад ће се оно ријешити, то је тешко рећи. Према овоме како је данас постављено оно не може бити прије ријешено од јадранског проблема. Међутим ако би се јадрански проблем рјешавао у директним и међусобним преговорима између Италије и државе СХС — као што је то жељела влада Нитија, а што, како изгледа, већели данашњи италијанска влада — наше питање не би могло бити предмет тих преговора између Рима и Београда. Тако су бар, чак и написмено, изјавиле младе Вел. Британије и Француске, што је поновно у име енглеске владе последњи пут у Доњој Кући 11. маја о. г. и Болар Ло, а поводом питања Мак Нила о пропалим преговорима у Паланци између Трумбића и Шалоје.

У идучем броју видјелимо како наше питање може бити ријешено.

Владимир В. Поповић

Мистерија о Ц. Гори

Енглески лист „Светотар“ у бр. 4793 од 1. маја т. г. доноси је ову изјаву освједоченог и познатог нашег пријатеља г. Малежара:

Господине,

Међу важију привукао је једно писмо под терзином изјавом, које је објављено у једном од посљедњих бројева нашега листа, а потписаног од доњесина, чију народност, маг патентираним ставом исева, нијесам могао вјеровати. Ја држим да је неопходно, да у детаљним оповргивем изложене изводе, пошто ми сам не могу да вјерујем, да убијам у данашње вријеме може бити толико неважљива, да би особљиво примила такве неистине, бесмислене, чак и када би сам писао у њих вјеровао.

Он је тачно рекао једну ствар, наиме „да о Црној Гори не постоји никаква мистерија“; ствар је врло проста и јасна; ја о томе могу писати са поузданошћу на основу мог дугог и блиског познавања Црне Горе, како у миру тако у рату, и свих слојева њеног народа, с којим сам ја у

непререкдној вези, како са омиња у Црној Гори, тако и са омиња у осталим дијеловима Европе, и ја не само што познајем њихове осјећаје, већ и по жељи свију тих слојева ја дајем потпору црногорској ствари. За вријеме аустриске окупације народ црногорски био је разоран и, кад је неко био пронађен да крије оружје, био је тешко кажњен, ако не и убијен. Када је дошло примирје, Краљ, Влада и избјеглице бјежу срвеним за повратак, очекујући да њихова земља буде обновљена, као и друге земље наших савезника, Белгија, и Србија; но француска влада је интервенцијом, да би препречила овај повратак, објављујући, да ће Француска војска ући у Црну Гору, повратити ред по изласку Аустројанца и објављујући да ће Краљ бити повраћен са свима частима. Председник Вилсон такође је објело Краљу потпуно обнову његове земље. Ова објављана нијесу испуњена вако част Француске и Сједињених Држава захтијевају њихово испуњење.

Србијанска војска ушла је у Црну Гору и покушала да је анектира — један од наших савезника покушао је да анектира другог савезника — али се црногорски народ побунио, наоружао се омиња оружјем које је још могао наћи, давао је отпора и даје га и данас. Тимине црногорске и србијанске луке су Црногорци, који су остали вјерни Краљу и Отаџбини, други продужују да се омиња оружјем у рукама, док србијанска војска убија много у борбама, мучи заробљенике и изачка, ипак и уништава њихове домове. Црногорци, без довољног оружја, муниције и тозова, без хране, новца и одјела, морају да се боре са регуларним трупама, које су наоружане истраљенима. За вријеме Конференције Мира и преко ње Краљ Никола објавио је своје народу прокламацију, захтијевајући да прекине борбу са Србијанцима, како би се избјегло проливање крви, но Црногорци не хтједоше борбу прекинути.

У свим писанима и порукама из Црне Горе увијек се налази исто питање: „Када ће се повратити наш Краљ?“, јер народу своје Краљ је што и Црна Гора, па чак и омиња, који, да би спасли своје породице од глади, примисе србијански новца; и ти свак своју измислу и остављају исто питање.

Црна Гора је независна суверена држава и једино послје повратка Краља, Владе и избјеглица, послје пуштања у слободу свих заточеника, у ланма мира и слободе, може народ њен по одређењима свога устава у законито сазваном парламенту ријешити своја питања и будућност, што је све његово неоспорно право, али прије тога све србијанске, односно „југословенске“ трупе, коњицарије и политички пропагандисти морају напустити земљу, коју су савезници, као и Арбању, стегли гвозденим обручом. Чак и мало дијете може увидјети, да то захтијевају основна начела права и правичности. Међу хиљадама избјеглица, који су сад у Бијели, ја не знам ни једнога, који би могао да се поврати у смрт, затвор или под управу србијанску.

Многобројни Црногорци служили су британску војску и американску војску вјерујући, да, борећи се за омиња ствар, боре се уједино и за обнову своје домовине, а нашета савезника, да краља и народ. За то су се они борили — многи чак и погинули — вјерујући у Част Велике Британије и Америке; но ово њихово вјеровање издало их је, те и данас још многи од њих потпуно су одвојени од својих породица, тако, да ни није могуће помоћи их нити имати везе са њима.

Унутрашње прилике Црне Горе немају ничег заједничког са Србијом нити везе са другом којом државом, оне се тачу једино Црногорцима, и јв, без устезања, обичајави државне Србије према Црној Гори, као најуживачије, најнеомтеније и најнечасније дјело у историји; и када би наша домовина или савезници одобрили ова срамна дјела, неваљана би била у историји будућности једна стравина тако тавна и срамна, да би се повољело, да која смо ми чувари наше народне чести, стидјела нас и осудила нас.

Наравно, да је црногорски народ могао да изгуби своју независност и да буде прогутан од Србије или било које друге државе не би му ништа стојало на путу, али, напротив, он је највећу биједу трпио противчи се томе; и ја не знам није не сумњаю, да Црна Гора веће продужила свој самосталан живот као суверена држава и да ће њен стари и племенити Краљ за којег ја, то тврди са поносом, имати највеће поштовање и дивљење — завршити свој живот у миру, у средини свога народа. (Ова вјера основана је на осјећајима правичности британског народа, који је тек сада почео да увиђа, да је био обманут и

да увиђа шта је све починила пропаганда Србије са њеним плаћеним агентима. Ја се надам да ћу ову своју наду дочекаати испуњеном и оне срамне и кукавичке лажи и клевете непријатеља Црне Горе видјети тражене крива самима.

Ни један од њезиних непријатеља не бори се противу усавишење Црне Горе; она има два савезника, наиме: правду и право, која нијесу тако лако савладали као једна сиромашна и немоћна држава. Не само што није потребно бранити Црну Гору, него се на државу других земаља, нарочито Србије, не да оправдати; а она, када је истина постепено почела да објашњава ствар многопалаћеног црногорског народа почела је свакодневно да добија врсташе, међу којима је и таквих, који у годинама били јаки, али обманути, полагачи Србије и који су је сада напустили и гаушањем. Црна Гора изгледа данас као ампутована и немоћна животиња, коју и њена рођена раса да убије и прождере, о у сваком случају, како је твјело њено зловољено, дух је још недирути моћан, када данашњи људи кажу, земља и ачка остаће. Не умире Црна Гора да и задовољила лезде концесија, финансијске ултате и интригант, нити позанимаче 50.000.000 фуната стерлинга Србији; на живи да испуни своју велику будућност и крај још није наступио.

Нека британски народ тражи и наћи е — што му неће бити мило. Нека питају људи један другог: «Шта је ово, што се наше име а без знања нашега чини по Црној Гори?» и тада нека сви од владе преко чланова парламента или других ојни путем траже пуно објашњење. Када и Французи ушли у Белгију, земљу нашега и свога савезника, и покушали да је анектују, а Белгијанци да се успротисе, шта би свијет тада рекао? А то је исто по, што се са Црном Гором дешава у уклам Србије. Када би Американци ушли у Перу и покушали да је анектују, какав и убуђење наступило у самој земљи; а о је исто што Србијанци покушавају да чине са Црном Гором. Довољно смо мали одавак издајничких и срамних јела. Такав дјела морају престати и то роо, јер народи Европе желе мир, али га не догле не могу добити, докле се оваква јела буду вршила.

Ц. Мавроц.

СРБИЈАНЦИ У Ц. ГОРИ

Извјештај о злочинима и насљанима Србијанца само према једном братству у Црној Гори подноси Предједнику Министарског Савета, Министру Социјалних Послова Краљевине Црне Горе господину Ј. С. Плавичу.

Потписани имају част поднијети сљедећи извјештај о злочинима и насљанима, оје су србијанске трупе учиниле према нама као и према нашим породицама. Наше братство, које је многобројно, ећ вјековима живи скромно, али имати слободу, срећно и задовољно у племену Ровцима (област Колашин).

Осим нас у нашем селу живи још једно многобројно, поштено и храбро братство Влаховића.

Војне операције србијанске војске, о ојима ће овдје бити ријечи, вршене су против читавог племена Ровца, дакле против братства Влаховића и Булатовића.

Међутим, злочини, о којима ће овдје бити ријечи, тичу се само братства Булатовића. Што се тиче злочина према братству Влаховића, ми их већемо извести у обзира осјетљивости, пошто је по срци, између осталог, част једног знатог броја њихових жена, а ми немамо влашћива од Влаховића да све случајна предајемо јавности. Међутим, мјеријемо да ће то они сами учинити.

Кад се црногорски народ у децембру 918. оружјем у руци дигао да брани рава своје земље и да сријечи њену велику анексију Србији, Ровца нијесу лепа директно зчешћа у тим крајиним огађајима.

Разлог је томе удаљеност нашег краја од мјеста, која су била центар побуне и што се правди нашег мјеста још не вјажу повратили из аустријског ропства, ао и многобројни други Црногорци, ми ерирвали поново од Србијанаца при родлазу кроз Југославију, док они срце своју националну и кукавичку кривицу о националну анекцију Црне Горе.

У току 1919. србијанске власти из одашила позивале су нас неколико пута, да признамо националну анексију Црне оре и да положио заклетву на вјерност краљу Србије.

Увијек смо то одбијали, изјављујући да питање Црне Горе није још ријешено од Конференције Мира, нити о црногорског народа.

У јулу 1919. Србијанци су послали против нашег племена два батаљона са артиљеријом и интравелима, да силом сломи наш мирни отпор. Овај одред дочекали смо у планини Лукавица и борбом га одбаци ка Никшићу.

13. новембра 1919. Србијанци су упутили против нас десет батаљона под командом потпуковника Душана Бесарабића, са неколико батерија топова (под командом Боривоја Рокљанића) са 24 мицрацела и са преко сто машинских пушака.

Кад нас су се тада били склонили 300 наших (црногорских) устаника. За пуних седам дана, мако наоружани само пушкама без довољно муниције, давали смо очајни отпор нападачу. Међутим немилосрдно бомбардовање села, убијање жена и дјеце, приморали су нас да се осмога дана, подијељени у неколико одјељења, пробијемо кроз непријатеља, који је заузео наше село и одвакао га, вукећи жене и дјецу.

Пошто је војска србијанска напустила била наше племе и отишла да исте «херојске» подвиге чини и по другим мјестима, ми смо се повратили 23. децембра у племе. Међутим, већ сјутра дан, послано је поново једно одјељење против нас, које нијесмо сачекали, јер нијесмо били спремни за борбу, те смо отишли у планине.

Зиму смо проинили у брдима у највећој биједи и оскудици, и у сивијегу од 2—3 метра. Многи од нас или су умрли од зиме или су им отпали прсти са руке или ногу, те се у том стању враћали и предали Србијанцима, који су их одамак затворили.

У марту мјесецу 1920. повратили смо се опет у наше племе.

Међутим већ 16. марта 1920. Србијанци су послали одјељење од неколико батаљона, које је овога пута добило наређење да се радикално и коначно разрачуна с нама.

Наше куће биле су немилосрдно пале и бомбардоване, имама опљачкана, дјеца и жене мучени и затворани, а ове постојеће и савиране.

НАЦИОНАЛНА БРАТСТВО ЦРНОГОРЦА

Србијанска војска само према нашем братству учинила је сљедеће злочине:

1. силовали су око 30 жена и дјевојачка; међу одама била је и жена Степана Булатовића, старог 55 година; она је стаљно од батаљонског рата имала у рату четири сина, од којих су јој једног убили Србијанци, а два јој се налазе у планинама. Пошто је над овом сиромом женом извршено силовање, она се бацила у ријеку Лим и удавила, не могући поднијети навијету срамоту;
2. отјерали су у Колашин и ухапсили 420 жена и дјеце и 47 људи;
3. опљачкали су 95 козаца сива, 3600 оваца, 446 говед и уништили неколике стотине коњица;
4. изгорели су нам 45 кућа, не рачунајући ту стаје за стоку и летне стагове.

Остављајући на страну имена жена и дјеце побијених у кућама топовима за вријеме борбе, као и набрајање свих случајева мучења и батинања, изнијећемо неколико злочина, који ће сваког увијерити да се управљачи Србије и њихова «херојска» војска требали живјети у доба вајриће инквизиције, али не у XX вијеку:

1. Пиро Б. Булатовић и Радивоје Р. Булатовић предали су се на часну ријеч Србијанцима, да им неће ништа учинити. Међутим чим су се предали, Србијанци су их почели мучити, хотећи их приморати, да кажу где су се склонили устани. У 24 сата четири пут су их вјешали, гвозденим шипкама несребијали су им ноге а руке, па им живиња са тјела коју скидали.
2. Матију Ј. Булатовића испребијали су пушкама пошто им није умко казата где су сакривени устани и тако га испребијали и погмурта оставили. Због тога је сакат остао.
3. србијански војници стављали су на ватру Плаву З. Булатовић и Станицу Р. Булатовић, старице од по 90 година, и приморали их на тај начин да проказују устанике.
4. из истих разлога тукли су и мучили петоро дјеце Живка П. Булатовића. Дјеца су подијелили ножене под грло, испребијали их и затим затворили;
- 5) Ружицу, жену потписаног поручника Божа Булатовића, батинали су на

морали да каже где јој се муж налази. Како она није умјела ништа рећи, усилјани гвоздеи вукли су је за језик;

6) Но злочинска инквизиција Србијанаца достига је свој врхунац у мучењу: Мање, жене Радивоја Булатовића, Мелане жене Мира Булатовића, Маре жене Пера Булатовића и Петране жене Тура Булатовића. Овим женама заузели су доле сукове, пошто су им претходно убацили између ногу по двије мачке. Пошлије тога, пошто су на тај начин затворили мачке, почели су их тући, те су ове разјарене и подијале раздираше нокиња и зубима носе ових несрећница.

Стотине свједока у Црној Гори потврдиће ове злочине, а најмање стотина свједока налазе се већ у Италији.

Од наших рођака остало је још 40 у шумама спремна, да радије и они и породице њихове умру, него да остану под јармом најсрамнијим и владавином, коју је икада историја свијета запамтила.

Три године ропства под Аустро-Угарском биле су страшне и понижавале нарочито за наш народ који је вјечито био у слободи. Али роштво под Аустро-Угарском данас је у очима цјелокупног црногорског народа само једна пријатна успомена према већ 20 мјесеца робовања под Србијом, за коју је Црна Гора добровољно ушла у рат, сасла 1915. њену војску и себе жртвова.

Поступак са Црном Гором и њеним народом срам је за XX вијек срам је за цивилизацију, и за владе савезничких Великих Сила, нарочито ових, по којим је командом и с којим је обавезана и гаранцијом ушла србијанска војска у Црну Гору новембра 1918. под условом поштовања суверенитета црногорског народа, његове слободу и његових уставних институција.

У намери да изложи очајно стање црногорског народа, нарочито свога краја, потписани су прије шест дана дошли у Италију из Црне Горе, пошто им је требало 3 мјесеца преко планина Црне Горе и Арбанаше да у порат Медоу, у којем се налази италијанска посада.

Именовани Предједнице, примити увијерити нашег одамак поштонаша.

Командир Иван Булатовић, поручник Мило Булатовић, земљопоседник М. Булатовић и Р. Булатовић.

ЈУГОСЛОВЕНСКА ШТАМПА CRNOJEVIC

«Радичко Новине» под насловом «Наше су» у 122. бр. девијале су овај чланак:

Влада у Београду позвала је 80 «виђених» људи из Црне Горе да помогну у тежкоме послу који она обавља, за срећу и доброг народа ове покрајине. Чудна је ствар колико је несрећан народ у Црној Гори! За вријеме рата преполовљен, иновина му сва уништена, још и сад необновљен саобраћај, он је данас у таквом положају да, приморан да плаћа културоз 4 динара, мора формално да умире од глади.

Власт је над народом сурова. Све негоде уништалања живота примијењују се: чак се и куће пале. То се чини у намери да се казне присталице бившег краља Николе. Но, у ствари, ту не може бити ријечи о присталицама бившег краља. Кад је у питању народ, то је једно просто подметање лажних увијерења од стране власти и ствар је, пак, проста и другог карактера.

Народу који је упрошавшен није давана помоћ. Јавних радова нема, саобраћаја нема, увода нема. И врштва је ствар да народ тражи спасење из такве ситуације.

У увијерењу очекивао је не само на националну него и културно-социјалну добит. И данас крупа може једно да благодарити томе што су у почетку народом владеле такве данје пале, иначе никаква данстија не би била те среће да послје европског рата рашари своју власт над народом у Црној Гори. Несрећа је за народ била што је он у врши данима био растројен и без и најмање објективних познавања свега онога, што се могло предвидјети као сигуран пад одавањих и данашњих ијероданих, те су они могли и увијерити да пријезаром рашире своју власт над народом и да га изведе тако страшној биједи.

Данашња државна власт узела је прена народу став робовања. Баким су тамошњи органи власти, може се закључити из тога што они свим силама раде да се народ умври и тако «умирен» да у масана

умври. Народ је и у том погледу био несрећан, и у томе погледу што није имао способних и идеалних људи, када би прихватила судбину његову остали досљедни позиви човјека. Они су у већини неспособни, слабог карактера, у великом броју кривци за раније несреће причамене народу, и готови су да за разне буржоаске партије насилним мјерама стварају терен у народу.

А како живи тај народ? Има пријера да човјек по 3 дана иде вјешине полским путем, да купи 8 тала брашна за породицу. Превозна средства недостају, јер их је држава ставила на расположења плеству младе југословенске државе.

Прије вријесног времена једноме дому, који је за вријеме овог страшног рата био уништен, обећана је била помоћ од 20.000 динара. Од тога није дата ништа. Ствар се саршила простом пријезаром. Најновија ствар доста је интересантна: Влада је позвала 80 «виђених» људи да са њима «управља» народом и помогла је ове «несрећне» људе са 150.000 динара. Као што се види, слава скоп! Овама је била у могућности дати толику суму новца, а ја чак била и толико «добра» да их је извела пред регента и тако му дала прилику да он изврши један «патриотски реви». Да је и ово још један нов узар каменов у главу народу, ја не сумњам.

Може влада сазивати своје људе из Црне Горе, може плаћати посланике, може још за које вријеме усвијерити да заваља поједине крајеве у Црној Гори и на међу њих развјати ратне операције, може кочити преложуни привредног живот, може, на крају свих ових тежкоћа, тражити од народа да је он страначки помаже: све ће то бити у зајед. Греси ће бити намјешени, главе ће се плаћати главама, јер тако бава у Црној Гори. Ишчекивати је да народ увида у последњем часу шта треба радити.

Једва сасвим оправдана сатисфакција била би и та: да се сва она лица која су се суровим мјерама неколико уклоне, смијене, ако то народ потврди и захтијева, као и за то да се власти крећу у потпању својих права над народом и појединцима у погледу слободу мисли само до ових граница до којих народ допустити. Данашња управа над народом у Црној Гори дошла је условно; она мора остати у тим границама. Влада је обавезана пружити помоћ народу, дати му могућности за живот. Иначе, ако то не учини, данашње власти и данашња држава нијесу испуниле све оне дужности каквих су се примије и народ у том случају позван је да новом друштвеном организацијом одстрани сваки коруптивни утицај данашњих власти и државе из средине свога културног и приредног живота.

САОПШТЕЊА ДОСТОЈНО СВАМЕ РОХВАЛЕ

Стигао је из Јужне Америке г. Завиша Звандер из Цица. У Америци је провео на зараду подуже времена. Изао је био у туђини, увијек се одавовао жарким патриотизмом и крајном љубављу за свету и праведну ствар Црне Горе. На глас о грозним злочинима, која се врше над црногорским народом, вренуо је за Црну Гору. Кад је дошао на границу, позвао је црногорски народ. Србијанске власти нијесу му дозвољале улазак, док не набави њихов насок. Он је то са презрењем одбио. Пријавио се црногорској влади. Том је врлином влади изјавио: да ставља себе и све своје на расположење у борбу противу београдских злочинаца, а за слободу Црне Горе. Помудио је одама у том циљу влади 50.000 франака у новцу од своје мукол и криваји знојем стеченог зараде. Г. Министар Предједник најтолије му је заблагодарио на његовој готовости да све жртвује за ствар љубљене (Отаџбине, нагласили му да Краљ. Влада није за сада потребан тај новак.

Треба уворедити патриотизам овог црногорског сељана са овим издајничким редом неке наше вајне интелегенције, која све продале за динаре, на покуша да продале и част наше ватмене (Отаџбине).

Сељак је црногорски створио Црну Гору, окружио је славом у свијету. Он је данас, као што видимо, једини позван да јој скине тешке ланце ропства.

ЗА ФОНД СИРОМАШНИХ БАНА

Господин Луј Вјелар, бивши француски народни посланик, врло је вренуо Министарства Просвјете за фонд сиромашних љака 1000 (хиљаду) франака. Министарство је да сада у ту сарку скупило свега 27.897 фр. 35 савт.